

NO UNA FORMA QUALSEVOL DE DEMANAR PERDÓ VERITAT I REPARACIÓ PER A LA RECONCILIACIÓ

EMIR SADER

Els poderosos van descobrir que no els costa gens demanar perdó. El president nord-americà Bill Clinton, entre tantes disculpes pels seus excessos sexuals, també va demanar perdó als negres per l'esclavatge, poc després de que el dretà Pat Buchanan havia afirmat que els traficants havien fet un favor als esclaus en portar-los de l'Àfrica a EUA. Poc després, el mateix Clinton va demanar disculpes als supervivents d'un experiment fet amb 400 negres, deixats, deliberadament, sense tractament de sífilis per saber com reaccionava el cos humà.

En el viatge a Guatemala, no tenint res per proposar a la regió centreamericana (l'*auxili* que va donar a la regió per guarir els efectes del pitjor huracà de la història centreamericana va ser de la mateixa suma que la despesa del primer dia de bombardeigs a Iugoslàvia), Clinton va demanar disculpes per la decisiva participació nord-americana en les majors matances realitzades a Amèrica Llatina. El primer ministre britànic Tony Blair, imitant el seu líder nord-americà, va demanar disculpes pels milions de morts i per tants irlandesos immigrants a causa de la gana provocada en aquest país.

Però mentre aquestes disculpes no vagin seguides d'actes de reparació, es queden en meres paraules, en gestos de cara a la galeria, que substitueixen la puresa de la veritat i la reparació, i banalitzen el perdó.

Un país com Alemanya, per exemple, que va protagonitzar una matança sistemàtica d'una raça durant el nazisme, se sent en el dret de desenvolupar un altre tipus de discriminació, contra els milions de turcs que viuen en aquest país. Un projecte tímid de concessió de doble nacionalitat provisional als nascuts a Alemanya va ser bloquejat pel govern Schroeder, després de la derrota en una elecció estatal, provocada per la mobilització de la dreta, exactament contra aquesta llei.

Per cert, l'Àfrica del Sud, amb una comissió presidida pel Premi Nobel de la Pau, Mons. Desmond Tutu, va recórrer un camí diferent: el que va de la veritat a la reconciliació. És a dir, al contrari de les autoamnisties concedides per les dictadures militars del con sud llatinoamericà, primer s'estableix la veritat sobre tots els fets ocorreguts, així com la responsabilitat de cadascú. Només després es defineix l'amnistia per a aquells que van col·laborar en l'esclatament dels fets i van revelar el seu penediment.

Els majors crims comesos contra la humanitat ja van ser a l'origen de la colonització americana: els pobles indígenes delmats, i el tràfic de centenars de milions de negres per ser esclaus en aquestes terres per les potències colonials. Les poblacions indígenes, habitants originals d'Amèrica, van ser subjugades i oprimides, promovent una política tendent a la seva desaparició cultural i física. Dels milions de nadius existents fa cinc segles, en queden algunes centenars de milers.

El reconeixement dels genocidis practicats pels colonialistes al nostre continent -aquest any 2000, en ocasió del cinquè centenari de la invasió del Brasil- contra els indis i els negres hauria d'anar acompanyat de recompenses que esmenessin, encara que tard i parcialment, els mals comesos.

Els negres van ser arrencats del seu món per força, transformats en mercaderia barata per a l'acumulació primitiva del capital comercial a través de la política colonial. Aquests negres, una part dels quals ja moria en les condicions inhumanes en les quals eren transportats de l'Àfrica cap a Amèrica, venien a treballar com a esclaus en terra aliena, amb una mitjana de vida d'uns set anys útils. Van ser ells els qui van construir, durant segles, tota la riquesa produïda a Amèrica, constituint-se en el contingent original de la classe treballadora del continent.

Per a ells no hi ha petició de perdó, ni recompensa; només oblit. Excepte en el cas d'EUA (i, encara que de forma limitada, només per als negres, es desenvolupa la política de discriminació positiva, és a dir, de quotes a les escoles, s'exclou d'aquest benefici els indígenes) no hi ha polítiques compensatòries de reparació dels danys causats a centenars de milions d'éssers humans, que continuen sobrevivint als esglaons més baixos de les societats del continent. Ni existeixen polítiques privilegiades de promoció econòmica i social d'aquests sectors, ni de les seves cultures.

La humanitat -a través dels seus governs- encara se sent menys en deute amb l'Àfrica, a la qual van usurpar del seu si aquests contingents de fills seus per produir la riquesa d'altres països que avui es valen d'aquesta mateixa riquesa per menysprear un continent massacrada i més per les polítiques d'explotació colonial. El continent negre viu avui en pitjors condicions que fa algunes dècades, quan va aconseguir, amb prou feines, la independència nacional dels seus països, ja que a la independència política no va correspondre un canvi en la seva estructura social ni la seva inserció en l'economia internacional. Com a països perifèrics del capitalisme, exportadors de matèries primeres i de productes agrícoles, la seva situació tendeix a deteriorar-se, perquè no són un mercat de consum per als productes sofisticats que les potències capitalistes desitgen exportar. Tampoc no tenen una mà d'obra o una infraestructura que pugui atreure inversions econòmicament més avançades, la qual cosa fa que siguin marginals, perifèrics, exclosos dels grans avenços que la humanitat ha tingut en aquelles mateixes dècades en què l'Àfrica ha retrocedit.

Per demostrar com EUA, que pretén haver integrat a seva política exterior la defensa dels drets humans, és el país que més dificultat té per avançar en la seva afirmació, la revista conservadora anglesa *The Economist* destaca com va trigar 40 anys a ratificar la Convenció sobre Genocidi, 28 anys per a la Convenció contra la discriminació racial, 26 per a la Convenció Internacional sobre els Drets civils i polítics. Remarca que 160 països van ratificar la convenció que combat la discriminació contra les dones, excepte EUA. I només dos països no van ratificar la Convenció sobre els Drets del nen: Somàlia i EUA.

La revista destaca a més que, fins i tot en ratificar els tractats, EUA sempre fa una sèrie enorme de

reserves que els fan inaplicables al seu país. També dificulta tota forma de control (*monitoreamiento*) aprovada pels tractats i pel Tribunal Internacional de La Haya. S'hauria d'afegir el rebuig nord-americà a firmar els tractats sobre control del medi ambient en una última reunió sobre el tema a Buenos Aires, i la seva no adhesió a la formació d'un tribunal internacional per jutjar crims contra la humanitat.

Hom es pregunta: per què aquest comportament? Potser és que la política nord-americana al món està compromesa amb genocidis contra la humanitat? Un país amb aquest tipus de comportament, té capacitat per convertir-se en jutge de qualsevol altre al món? ¿O, encara pitjor, de ser escoltat sense protesta ni condemna per altres governs seriosos?

Perquè el perdó no quedi reduït a un gest cínic de qui teatralitza una aparença d'humanitat i de capacitat de reconeixement d'errors passats -en veritat llunyans-, és indispensable que s'extreguin conseqüències per al present, demostrant que el penediment no és un gest farisaic. La secretària d'Estat d'EUA, Madeleine Albright, promotora dels bombardeigs «humanitaris» de Iugoslàvia, en un programa de televisió, en fer-li la pregunta sobre si era just deixar morir a 500 mil nens iraquians, víctimes del bloqueig econòmic a aquell país, va respondre fredament: «sí que és just».

Qui anirà, d'aquí a no se sap quants anys o dècades o fins i tot segles, a demanar perdó al poble iraquí, al poble iugoslau, al poble cubà, al poble libi, al poble coreà, al poble iranià, pels efectes fatals de la política de bloqueig d'EUA i d'altres potències capitalistes en aquests països? Qui demanarà perdó als pobles víctimes de les polítiques afamants del FMI, assumides per les elits de països com Mèxic, l'Argentina, el Brasil, entre tants altres?

Qui, en nom de les elits brasileres, demanarà perdó al poble brasiler, pels crims comesos en nom dels interessos del gran capital nacional i internacional contra el dret a la salut, el dret a l'educació, el dret a l'habitatge, al treball, a la cultura, al lleure, en una paraula, el dret a la vida?

Els penediments i perdons, si no van acompanyats d'actes compensatoris i modificacions radicals de la conducta, no serveixen per a res, llevat de permetre que els botxins dormin amb menys pes a la consciència.